

KIRKENS FELLESSKAP

av

SEPPO A. TEINONEN

Vi gjengir nedenfor det innledningsforedrag som dr. Teinonen, professor i ekumenikk (med misjonsvitenskap) ved Universitetet i Helsinki, holdt på kirkedagene i Vasa, Finland, 6.–8. januar 1967. Foredraget er oversatt av pastor Kåre Svebak. — Red.

Helt fra begynnelsen av den kristne kirkes historie har det hersket en spenning mellom enhetsbestrebelse og kirkesplittelse. Denne spenning gjenspeiles tydelig allerede i de nytestamentlige skrifter, hvor man gjentatte ganger advarer mot heresi og skisma og betoner kirkens fellesskap og enhet. Det er et faktum som hører til kirkens vesen, at det er overgitt den et varig oppdrag. Til tross for dette oppsto det allerede i det første århundre særmenigheter og sammenslutninger dem imellom. Denne utvikling fortsatte i oldkirkelig tid, da det trass i de alminnelige kirkemøters anstrengelser skilte seg ut store grupper fra kirkens krets til dannelse av egne kirkesamfunn. Utviklingens gang nådde klimaks ved det store skisma år 1054 da kristenheten delte seg i to, i Østkirken og Vestkirken. Denne todeling står fremdeles ved makt, selv om Rom og Konstantinopel desember 1965 annullerte sine gjensidige bannbuller. Denne deling har uten tvil hatt skjebnesvangre følger: på begge hold vernet man seg til hver på sin måte å leve som kirkesamfunn i en delt kirke, og tydeligvis har så denne erfaring gjort det lettere for de stadig nye, men atskilte kirkesamfunn å tilpasse sin tilblivelse og eksistens. I Vestkirken er det på bakgrunn av denne splittelse titallige middelalderlige sekter, men først med reformasjonen og senere er det i stor grad oppstått nye, innbyrdes uavhengige kirkesamfunn og andre kristne samfunn hvis antall stadig har øket. Man antar at det for tiden finnes over 5000 kristne kirkesamfunn og sekter i verden.

På denne bakgrunn klargjøres utgangspunktet for nutidens ekumeniske bestrebelser: Bibelen og de oldkirkelige bekjennelser taler om den ene Kristi kirke, det ene Guds folk, det ene legeme hvis hode er Kristus, men vi observerer omkring oss et stort antall forskjellige kirkesamfunn som alle mer eller mindre anser seg selv som Kristi kirke eller dens representant. I disse kristne samfunns liturgi, lære og praktiske arbeid er det betydelige avvikelser, og de opptrer ofte som hverandres konkurrenter og kritikere til ulempe for kristent misjonsarbeid og kristen tjeneste. La oss nevne bare ett eksempel: I India utgjør de kristne bare tre prosent av landets befolkning, men dette lille mindretall er delt i over 70 forskjellige kirkesamfunn. Foruten disse virker mer enn 100 utenlandske misjonsselskaper i landet.

Disse vyer er særlig opprørende for de lutherske kirkesamfunn, da deres bekjennesskrifter avstår fra å betrakte lutherdommen som en ny kirke. Luther er ikke kirkens grunnlegger. Reformasjonen var slett ikke først og fremst en «løs-fra-Rom-bevegelse», og den ville heller ikke skape nye læresystemer. Ved å slutte seg til oldkirkens ekumeniske bekjennelser lærer lutherdommens hovedsymbol, Confessio Augustana, kirkens vesensenheter og den ene kirkes fortsettelse i historien: «Der vil alltid bestå én hellig kirke». I følge dette er lutherdommens ekumeniske program mest mulig åpent: for å oppnå kirkens sanne enhet er det nok at man er enig om evangeliets lære og sakramentenes forvaltning.

På denne bakgrunn retter lutherdommens ekumeniske bestrebelser seg mot tre hold: den romerske katolisisme, ortodoksien og protestantismen.

Avgjørende er her nettopp forholdet til vestens katolske kirke som reformasjonens menigheter ble løsgjort fra under 1500-tallets ulykkelige tilskikkelser. Lutherdommen og den romerske katolisisme hører likevel stadig sammen, og begge har stadig øvet innflytelse på hverandre. Lutherdommen framførte først og fremst en protest overfor middelalderens Vestkirke med vidtrekkende historiske følger, — for en stor del bevirket nettopp lutherdommen Tridentinerkonsilet og dannet bakgrunnen for dets

beslutninger. Også senere har lutherdommen til dels øvet innflytelse på Romerkirkens utvikling. Lutherdommens vugge var senmiddelalderens katolisisme, og nettopp katolisismen bestemte således lutherdommens egenart. Middeltalderens katolske teologi er den lutherske teologis bakgrunn, og uten den første er den siste uforståelig. Tridentinerkonsilet influerte den lutherske ortodoksis utvikling, og den romerske katolisisme har også til dels bestemt den senere lutherdoms historie. Den romerske katolisisme og lutherdommen er arvtagere av den samme vesterlandske middelalderkirke, og de hører sammen både historisk og teologisk til tross for de største forskjeller og motsetninger. Fordi lutherdommens avgjørende ekumeniske bestrebelser i første rekke ikke er rettet mot den protestantiske verden, men mot Rom, og i samme grad som ekumenikkens hovedsikte er synlig enhet — annet ville være blott ekumenisk doketisme —, er den lutherske teologis sentrale arbeidsområde gransking av forutsetningene for denne enhet.

Likevel er lutherdommens ekumeniske forbindelser også fra gammelt av rettet mot Østkirken. Dette gjelder ikke bare Finland, hvor det på en enestående måte er en luthersk og en ortodoks folkekirke ved siden av hverandre.¹ Det er et forhold som går helt tilbake til reformasjonstiden. Da forbindelsene med Rom ble brutt, søkte reformatorene kontakt med Konstantinopels ekumeniske patriarkat, og f. eks. oversatte de *Confessio Augustana* til gresk. Det gjaldt et forsøk på å få i stand et kirkelig fellesskap. Forsøkets program fremgår av et brev skrevet av Philip Melancton år 1559 til den ekumeniske patriark, hvor man understreker lutheranernes tilslutning til «de hellige synoders dogmatiske canones og Eders fedre Athanasios, Basileios, Gregorius, Epifanos, Theodoretos, Ireneus og med dem alle deres fedres lære av

¹ Den finske evang.-luth. kirke utgjør ca. 92 % av befolkningen, Den ortodokse kirke 1,5 % (ca. 70 000) og er et autonomt communitet underlagt patriarkatet i Konstantinopel. Under siste krig mistet den det meste av sine sogn og kirker i Karelen, men ved hjelp fra den finske stat har denne kirke klart å reorganisere seg. Ikke noe sted i Finland utgjør den en majoritet av befolkningen, slik den en tid gjorde enkelte steder i Karelen. Den er anerkjent som Finlands andre folkekirke og har en status som i mangt er den samme som den lutherske folkekirke. — Oversetterens merknad.

samme innhold». «Allerede fra gammelt av», sies det i brevet, «ble Guds kirke i denne verden kastet hit og dit som et skip på mange trengselens bølger. Men nu, i denne tid, da verden er blitt gammel og syk, rokker man ved kirken ennå mer enn før . . . Men vi håper hele tiden at de hellige kirker overalt skal bli sammenført og sammensmidd til ett».

For det tredje er lutherdommens forbindelser rettet mot resten av protestantismen som den selv har åpnet veien for og hvis stadige splittelser den burde kjenne ansvar for. De lutherske kirkesamfunn utgjør den evangeliske verdens største konfesjonsdannelse. Av disse grunner har de i prinsippet en nøkkelstilling både innen den protestantiske ekumenikk og i den evangeliske verdens forhold til Rom. De store lutherske kirkesamfunn burde således først og fremst være i stand til med kristen kjærlighet å skjøtte sitt forhold til de protestantiske mindretall som lever ved deres side. Da skulle man i et videre fellesskap enn før kunne fortsette på likeverdig basis de pågående samtaler om selve protestantismens egen intensjon: protestantismen er ikke bare fortsatt protest, motmæle, debattinnlegg, men fram for alt et spørsmål om *protestari*, å avlegge et felles vitnesbyrd om den ene apostoliske og katolske tro.

Det hovedsikte man på denne basis streber etter i ekumenikken, er å åpenbare den synlige enhet i kirkens vesen, i felles forkynnelse, misjonsarbeid, tjeneste og liturgi. Det gjelder ikke en administrativ, organisatorisk eller gudstjenstlig enhetsform, slik man påpekte under Kirkenes Verdensråds generalforsamling i New Delhi 1961, men en streben etter å følge ordene i Jesu yppersteprestelige bønn: «At de alle må være ett».

Da den ekumeniske bevegelse startet i dette århundre, brøt den gjennom en århundrelang kirkelig isolasjon, førte kirkesamfunnene inn i samtale med hverandre og skapte store verdenssammenslutninger. Den er uten tvil kirkehistoriens største reformbevegelse. Tusener, ja, millioner kristne har fått se at kirkesamfunnene ikke kan sammenlignes med suverene stater som arbeider hver for seg og tar beslutninger i egne saker uten å høre på andre. Kirken er én, og kirkesamfunnene må tilpasse sitt liv etter

grunnfaktum. De må strebe mer målbevisst enn før etter en manifestasjon av den ene kirke i kirkesamfunnet. Kirkens motstykke er sekten, og i samme grad som et kirkesamfunn knapt kjenner sin egen kirkeavdeling og de andres egenart og ekspansjon, fjerner det seg stadig i sekterisk retning.

I den nåværende situasjon kalles alle kirkesamfunn og deres medlemmer til fortsatt reformasjon: til å gjenoppdage hva én, hellig, katolsk og apostolisk kirke er, og hva det vil si å leve som medlem av kirken. Denne oppgave tilhører ikke bare biskopene, kirkemøtene og teologene, men alle kirkens medlemmer. I eku-
menikken gjelder det kirken.